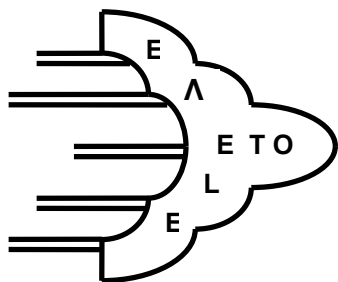

ΟΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΟΡΟΛΟΓΙΑΣ (ΕΛΕΤΟ)
Hellenic Society for Terminology (ELETO)

Σωκράτη Τσάκωνα 5, 15236 ΠΕΝΤΕΛΗ
Αρ.Τηλεφ.: 2013778
Αρ.Τηλεομ.: 8068299

Αρ.11 Απρίλιος-Μάιος 1995
ISSN 1106-1073

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΛΕΤΟ:

Μελέτη, εκπόνηση, ... και με οποιοδήποτε τρόπο ανάπτυξη της ελληνικής ορολογίας.. Συμβολή στην ανάπτυξη της ελληνικής γλώσσας και προώθηση του ρόλου της στη διεθνή ορολογία...

(Από το Καταστατικό)

ΓΛΑΦΥΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΚΡΙΒΟΛΟΓΙΑ

Γλαφυρότητα: αρετή του λογοτεχνικού κειμένου. **Ακριβολογία:** προτέρημα του επιστημονικού κειμένου. **Γλαφυρότητα** και **ακριβολογία.** Δύσκολο οι δύο να συνυπάρχουν σε ένα κείμενο. Ίσως στον εκλαϊκευτικό επιστημονικό λόγο να πετυχαίνεται αυτό ως ένα βαθμό, με πολύ κίνδυνο, όμως, για εννοιολογικό εκτροχιασμό και δημιουργία συνθηκών παρερμηνεύσης.

Γλαφυρότητα σημαίνει κομψότητα, σημαίνει λεπτότητα, σημαίνει χάρη και συνήθως υποδηλώνει τέχνη και μαστοριά και επεξεργασία. Συχνή είναι η χρήση **συνωνύμων**, που χαρίζει ευλυγισία στην έκφραση και κυματισμό στο συναίσθημα, γιατί κάθε συνώνυμο, είτε είναι **ταυτόσημο** (πλήρες συνώνυμο) είτε, πολύ περισσότερο, **οιονεί συνώνυμο**, συνοδεύεται από ένα ολόκληρο δικό του πλήθος εννοιολογικών αποχρώσεων, εμφανών ή αφανών στην πρώτη επαφή, και καθεμιά απ' αυτές με διαφορετικό, ποσοτικά και ποιοτικά, συναισθηματικό φορτίο.

Ας πάρουμε, για παράδειγμα, τα τρία συνώνυμα: **ικεσία, παράκληση, παρακάλι.** Σχεδόν σε κάθε φράση που περιλαμβάνει ένα από αυτά είναι δυνατό να χρησιμοποιηθούν στη θέση του και τα δύο άλλα. Είναι φανερό, όμως, πως, στην κάθε περίπτωση, δεν λέμε ακριβώς το ίδιο. Δεν λέμε π.χ. στον άλλο "άσε τις παρακλήσεις, δεν θα με κάνεις να σε λυπηθώ!". Ούτε λέμε "Θα κάμω μια ικεσία"... Πίσω από τους τρεις πιοπάνω κοινούς όρους στοιχίζονται έννοιες όπως: αίτηση, αίτημα, προσευχή, τελετουργία, έκκληση, επίκληση..., με σύνδεση διαφορετικού είδους και βαθμού. Ετσι, θα μπορούσαμε να τους βρούμε και τους τρεις μέσα στην ίδια πρόταση ή παράγραφο όπως σ' αυτήν που ακολουθεί:

"Διέκρινα στο βλέμμα του την **ικεσία**. Ήταν μια βουβή **πάρκληση** που δεν είχε καμιά σχέση με τα συνηθισμένα "από στήθους" **παρακάλια** των άλλων. Με είχε κιόλας συγκινήσει..."

Στον επιστημονικό λόγο, όμως, είναι βασική απαίτηση "**να λέγονται τα ακριβή**". Πρωτεύει η σαφήνεια στον προσδιορισμό των εννοιών. Η συναισθηματική πλευρά έχει δευτερεύουσα σημασία. Οι υποκειμενισμοί και οι προτιμήσεις περιορίζονται στην αυστηρή και τεκμηριωμένη επιστημονική θεώρηση. Αυτό δεν αποκλείει να υπάρχουν αυθαίρετες παραδοχές, που μπορεί μερικές φορές να φτάνουν ακόμα και στα όρια του ακροβατισμού. Πάντα όμως υπάρχει ένα **υποκείμενο λογικό οικοδόμημα** προσδιορισμένο με **ακρίβεια**. Πάντα υπάρχει ως βάση ένα **σύστημα εννοιών**.

Για την εξασφάλιση της **ακριβολογίας**, πρέπει να πληρούνται οι ακόλουθες απαιτήσεις:

- Πρέπει να υπάρχει **αμφιμονοσήμαντη αντιστοιχία όρου και έννοιας** (τουλάχιστο στο ίδιο κείμενο). Δηλαδή να υπάρχει αφενός **μονωνυμία των εννοιών** (κάθε έννοια να έχει ένα μόνο όνομα - **όρο**) και αφετέρου **μονοσημία των όρων** (κάθε όρος να έχει μία μόνο σημασία - **έννοια**). Με άλλα λόγια, να ισχύει: **όσες οι διαφορετικές έννοιες τόσοι, και διαφορετικοί μεταξύ τους, οι αντίστοιχοι όροι.**

Δεν μιλάμε εδώ για **λέξεις** ενός γενικού λεξικού όπου η **μονοσημία** - μία λέξη μία σημασία - συχνά απουσιάζει, αλλά για **έννοιες** και **όρους** ενός **επιστημονικού τομέα** ή **ειδικού θεματικού πεδίου** όπου η προαναφερόμενη αμφιμονοσήμαντη αντιστοιχία δεν είναι κάτι το ανέφικτο, αλλά αποτελεί **μόνιμο στόχο** και καθημερινή πράξη των ασχολουμένων σοβαρά με την ορολογία του υπόψη τομέα.

- **Όσες φορές** κι αν χρειαστεί να επαναληφθεί ένας όρος **δεν θα πρέπει να διστάσουμε** να τον χρησιμοποιήσουμε αντί να καταφύγουμε στη χρήση συνωνύμου όρου. Ωστόσο, αν δεν είναι δυνατό να αποφευχθεί η χρήση συνωνύμων στο ίδιο κείμενο, τότε θα πρέπει να γίνεται **σαφής αναφορά και διάκριση των συνωνύμων.**

Η **πολυωνυμία** μιας έννοιας (δύο ή περισσότεροι συνώνυμοι όροι) συνδυασμένη - **μέσα στον ίδιο τομέα** - με την **πολυσημία**, συχνά **δισημία**, έστω και ενός από τους συνωνύμους όρους που αποδίδουν την έννοια, είναι κατά κανόνα αιτία **αμφισημίας** που αποτελεί μια από τις χειρότερες περιπτώσεις ασάφειας (διφορούμενοι όροι που δημιουργούν σύγχυση). Για παράδειγμα, στη Χημεία το κοινό "**οινόπνευμα**" λέγεται και "**αιθυλική αλκοόλη**" αλλά και μόνο "**αλκοόλη**" που όμως αποδίδει και την έννοια μιας ολόκληρης κατηγορίας χημικών ενώσεων (των **αλκοολών**). Σ' ένα κείμενο Χημείας, λοιπόν, ο όρος "αλκοόλη" δημιουργεί αμφισημία, είναι διφορούμενος όρος.

- Οποια **συντόμηση ενός όρου** πρόκειται να χρησιμοποιηθεί (συντομογραφία, αρκτικόλεξο, ακρώνυμο) πρέπει να προσδιορίζεται **με πληρότητα** στην πρώτη εφαρμογή της (δηλαδή να περιλαμβάνεται ρητά ο **πλήρης όρος**).
- Η **έκφραση** πρέπει να διακρίνεται από **λιτότητα** και **απλότητα**, χωρίς πολλά σχήματα λόγου ή λογοτεχνικά καλογολικά στοιχεία.

Γενικά, οι **ειδικές έννοιες** ενός επιστημονικού τομέα, έχουν σαφώς διατυπωμένο ορισμό, χωρίς εναλλακτικές επιλογές και αποχρώσεις, **χωρίς υπονοούμενα** και **αμφισημίες**. Χωρίς αβεβαιότητα στη διατύπωση. Η **γενίκευση**, η **εξειδίκευση**, η **μεταφορά**, όταν χρησιμοποιούνται, είναι υπό αυστηρό έλεγχο. Με άλλα λόγια, το επιστημονικό κείμενο λέει τα πράγματα **με τ' όνομά τους**, που όμως πρέπει να επιλεγεί με ιδιαίτερη μελέτη και προσοχή...

K.B.

ΕΤΗΣΙΑ ΤΑΚΤΙΚΗ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ
ΤΗΣ ΕΛΕΤΟ

Στις **28.3.95** πραγματοποιήθηκε (σε αίθουσα του ΕΛΟΤ) η ετήσια **τακτική Γενική Συνέλευση** της ΕΛΕΤΟ όπου:

- Έγινε διοικητικός και οικονομικός απολογισμός του απερχόμενου ΔΣ και προϋπολογισμός για το 1995,
- Διαβάστηκε η Έκθεση Ελέγχου της Ελεγκτικής Επιτροπής,

- Εγινε ο απολογισμός εργασιών ορολογίας,
- Εγκρίθηκαν παμψηφεί τα πεπραγμένα του ΔΣ και του ΓΕΣΥ,
- Καθορίστηκε ο τόπος και η ημερομηνία των αρχαιρεσιών,
- Εγινε εκλογή Εφορευτικής Επιτροπής και
- Αποφασίστηκε αύξηση της ετήσιας συνδρομής σε 5.000 δρχ. της οποίας η έναρξη ισχύος θα αποφασιστεί από το νέο ΔΣ.

Οι αρχαιρεσίες καθορίστηκαν για την **Τετάρτη, 3.5.1995**, ώρα 3.00 μ.μ. ως 6.00 μ.μ. σε αίθουσα του ΕΛΟΤ (Αχαρνών 313). Σύμφωνα με το Καταστατικό μπορούν να ψηφίσουν όλα τα ταμειακά ενταξει μέλη, αυτοπροσώπως ή με συστημένη επιστολή.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

- “**Η ΓΛΩΣΣΑ ΜΑΣ**”: Τα φύλλα 51 και 52.
- “**Βιομηχανική Επιθεώρηση**”: Τα τεύχη 693 και 694, Φεβρουαρίου και Μαρτίου 1995.
- “**Ενημερωτικό Δελτίο ΓΓΕΤ**”: Του Ιανουαρίου και του Φεβρουαρίου 1995.
- “**Σημειώματα Συσχεασίας**”: Το τεύχος 22 του Μαρτίου 1995.
- “**Δελτίο ΣΕΒ**”: Το τεύχος 558, Δεκεμβρίου '94 - Φεβρουαρίου 95.

ΔΩΡΕΕΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

- Στάλθηκε στην ΕΛΕΤΟ από το μέλος Δημήτρη Γιάξα το τεύχος 2/1994 του “**Terminologie et Traduction**”, που εκδίδεται από τη Μεταφραστική Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο τεύχος αυτό περιέχεται το άρθρο του Βασίλη Φιλόπουλου “**Συμβολή στη Δημιουργία Ελληνικής Ορολογίας Χρωμάτων**”.
- Η Πανελλήνια Ομοσπονδία Εκδότων-Βιβλιπωλών έστειλε το “**Δελτίο Ελληνικής Βιβλιογραφίας**” Νο 9/1993.

ΜΙΑ ΑΠΟΨΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΤΑΣΗ ΜΕΠΟ-EUDISED ΤΟΥ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΦΥΛΛΟΥ

Από τον κ. Γιώργο Κατσούλη, Αιγιαλείας 43, 15125 ΜΑΡΟΥΣΙ, λάβαμε επιστολή στην οποία διατυπώνει τεκμηριωμένα σχόλια για την πρόταση: **accountability = υπολογιμότητα** των ΜΕΠΟ-EUDISED που δημοσιεύσαμε στο προηγούμενο φύλλο, και καταλήγει στην πρόταση ότι “η ορθή απόδοση της λέξης **accountability** είναι η αναφερόμενη στο ΜΕΓΑΛΟ ΑΓΓΛΟ-ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ των Εκδόσεων ΟΔΥΣΣΕΥΣ, δηλαδή **ευθύνη με τη σημασία της απολογιστικής ευθύνης, της απόδοσης λογαριασμού**”.

Διαβίβάσαμε την επιστολή του κ Κατσούλη στη ΜΕΠΟ (συλλογικό μέλος της ΕΛΕΤΟ) για να μελετηθεί λεπτομερώς μαζί με τις υπόλοιπες προτάσεις που θα συγκεντρωθούν.

ΔΕΚΑΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ LSP

Το 10ο Ευρωπαϊκό Συμπόσιο LSP διοργανώνεται από το Πανεπιστήμιο της Βιέννης και θα πραγματοποιηθεί από 29 Αυγούστου ως 2 Σεπτεμβρίου 1995 στη Βιέννη. Πληροφορίες και εγγραφές:

Dr Gerhard Budin
INFOTERM
Heinestrasse 38
A-1020 VIENNA

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

“**Βασικό Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής**” των Γεράσιμου Μαρκαντωνάτου, Θ. Μοσχόπουλου, Ε. Χωραφά, Εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1994, σελ.472.

Αναδημοσιεύουμε μέρος από την παρουσίαση του Σ. Ι. Καργάκου στον Οικονομικό Ταχυδρόμο.

“Οι συγγραφείς έχουν μακρά συγγραφική παράδοση, ιδίως στ’ αρχαία ελληνικά, με πολλά βοηθητικά βιβλία. Θεωρώ και τη λεξικογραφική εργασία τους σημαντική, διότι επιλέγουν τις πιο βασικές λέξεις, τις ερμηνεύουν, τις ετυμολογούν και επιπλέον δίνουν και τις συντακτικές διαπλοκές τους. Το Λεξικό περιέχει, εν είδει εισαγωγής, ιστορικό διάγραμμα της αρχαίας ελληνικής και σαν επιλόγημα (πράγμα σπουδαίο) τη χρονολόγηση των αρχαίων, τα συστήματα αριθμησης (το κείμενο αυτό γράφεται το μήνα Μεταγεινιώννα), τα μέτρα μήκους, τα νομίσματα, τις μέρες του μήνα, τις κυριότερες γιορτές και μερικές αποφθεγματικές φράσεις. Προς τέρψη των αναγνωστών παραθέτουμε την ακόλουθη:

“Πίθηκος ο πίθηκος καν χρυσά έχη σανδάλια” (Μακρ. Παροιμ. VII, 12)”.

ΟΡΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΟΡΟΛΟΓΙΑΣ (2)

Συνεχίζουμε και σ’ αυτό το φύλλο τη δημοσίευση των βασικών όρων και ορισμών της **Ορολογίας** σύμφωνα με το **Διεθνές Πρότυπο ISO 1087**. (Ο αριθμός σε παρένθεση είναι ο αριθμός του αντίστοιχου ορισμού στο Πρότυπο).

ειδική γλώσσα (special language, langue de specialite): Γλωσσολογικό υποσύστημα, που αποσκοπεί σε αναμείβση (μη διφορούμενη) επικοινωνία σε συγκεκριμένο **θεματικό πεδίο** με τη χρησιμοποίηση συγκεκριμένης ορολογίας και άλλων γλωσσολογικών μέσων (2.3).

δάνεια έννοια (borrowed concept, notion empruntee): **Έννοια** που χρησιμοποιείται σε δεδομένο **θεματικό πεδίο** αλλά ανήκει κυρίως σε άλλο θεματικό πεδίο (3.1.1).

υπερτασόμενη έννοια (superordinate concept, notion superordonnee): **Έννοια** που ανήκει σε ένα ιεραρχικό σύστημα εννοιών και μπορεί να υποδιαιρεθεί σε έναν αριθμό εννοιών χαμηλότερης τάξης (ιεραρχικής στάθμης).

ΣΗΜΕΙΩΣΗ - Η διεργασία με την οποία γίνεται αυτό λέγεται **υπόταξη**.

υποτασόμενη έννοια (subordinate concept, notion subordonnee): **Έννοια** που ανήκει σε ένα ιεραρχικό σύστημα εννοιών και μπορεί να ομαδοποιηθεί με μία τουλάχιστον έννοια της ίδιας τάξης και να σχηματίσει μια έννοια υψηλότερης τάξης (ιεραρχικής στάθμης).

ΣΗΜΕΙΩΣΗ - Η διεργασία με την οποία γίνεται αυτό λέγεται **υπέραξη**.

παρατασόμενη έννοια (co-ordinate concept, notion coordonnee): **Έννοια** που ανήκει σε ένα ιεραρχικό σύστημα εννοιών και κατατάσσεται στην ίδια τάξη (ιεραρχική στάθμη) με μια ή περισσότερες άλλες έννοιες.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ - Η ύπαρξη δύο ή περισσότερων εννοιών στην ίδια τάξη (ιεραρχική στάθμη) λέγεται **παράταξη**.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ - Οι υπερτασόμενες και υποτασόμενες έννοιες λέγονται απο κοινού και **υπάλληλες έννοιες**, ενώ οι παρατασόμενες έννοιες λέγονται και **παράλληλες έννοιες**.
Κ.Β.

Το “ΟΡΟΓΡΑΜΜΑ” είναι τακτικό και σύντομο περιοδικό μέσο αλληλοενημέρωσης των μελών της ΕΛΕΤΟ, αλλά και γενικότερης ενημέρωσης ενός ευρύτερου κύκλου αποδεκτών για θέματα της ελληνικής γλώσσας και ορολογίας. Τα μέλη της ΕΛΕΤΟ καλούνται να πλαισιώσουν τα μέλη του ΔΣ και του ΓΕΣΥ σ’ αυτήν την προσπάθεια συμβάλλοντας και με τη δική τους συνεισφορά σε ύλη που θα είναι ευπρόσδεκτη.

Στη ΓΩΝΙΑ ΤΟΥ ΓΕΣΥ ...έλα κι εσύ

Πρόβλημα Αρ.11

Μια πρόταση της Ομάδας ΕΛΟΤ/ΤΕ48/ΟΕ1 (συλλογικού μέλους της ΕΛΕΤΟ) για την απόδοση των όρων **fractal** και **graftal**:

fractal:

- μορφόκλασμα** (παράγ. επίθετο: **μορφοκλασματικός**)
- κλασμομορφή** (παράγ. επίθετο: **κλασμομορφικός**)
- κλασμόμορφο** (παράγ. επίθετο: **κλασμομορφικός**)
- κλασμοειδές** (παράγ. επίθετο: **κλασμοειδικός**),

graftal:

- μοσχευμομορφή** (παράγ. επίθετο: **μοσχευμομορφικός**)
- μοσχευμόμορφο** (παράγ. επίθετο: **μοσχευμομορφικός**)
- μοσχεύμορφο** (παράγ. επίθετο: **μοσχευμομορφικός**)
- μοσχευμοειδές** (παράγ. επίθετο: **μοσχευμοειδικός**)

έχει κυκλοφορηθεί από το ΕΛΚΕΠΑ (που έχει την ευθύνη της λειτουργίας της Ομάδας) για δημόσια κρίση. Σχόλια-Προτάσεις μπορούν να διαβιβαστούν και στην ΕΛΕΤΟ.